

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

doi:10.15421/nvlvet6933

ISSN 2413–5550 print
ISSN 2518–1327 online

<http://nvlvet.com.ua/>

УДК 338.43:639.3

Стан та перспективи розвитку аквакультури в Україні

В.А. Чемерис, В.І. Душка, В.Л. Максим
chemerus64@gmail.com, dushka.vitaliy@gmail.com

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79010, Україна

Важливою складовою у забезпеченні продовольчої безпеки України є розвиток інтенсивної аквакультури. У статті представлені результати дослідження стану та основних перспектив розвитку галузі рибиництва. За результатами дослідження встановлено, що рибна галузь в Україні перебуває у кризовому стані. За 2013 – 2015 рр. обсяг вилову риби через негативні економічні процеси, які пов'язані із втратою значної частини риболовецького флоту та морського шельфу, скоротився у 2 рази. Частка імпоротної продукції у структурі фонду споживання риби за 2015 рік становила близько 80% на суму понад 290 млн. дол. США. Україна володіє достатнім ресурсним потенціалом для розвитку аквакультури, на базі якого необхідно збільшувати обсяги вирощування та вилову товарної риби з метою забезпечення потреб споживачів продукцією вітчизняного виробництва. Для розвитку аквакультури в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів щодо відновлення ресурсного та виробничого потенціалу рибної галузі. Створення сприятливого економічного середовища для залучення інвестицій у впровадження новітніх інноваційних технологій інтенсивного вирощування риби у ставках, річках, басейнах та садках. Наявність зростаючого споживчого попиту на прісноводні види риб, на вирощуванні яких в основному ґрунтується не розкритий потенціал аквакультури у внутрішніх водоймах. Розвиток збутової інфраструктури, забезпечення пільгового цільового кредитування підприємств рибної галузі на оновлення основних виробничих засобів та відновлення водних об'єктів придатних для вирощування риби. Сприяння встановленню інтеграційних процесів між підприємствами рибної галузі та господарствами галузей рослинництва, тваринництва, харчової промисловості, які забезпечують сировинними ресурсами розвиток аквакультури в Україні. Надання державних замовлень машинобудівним підприємствам для забезпечення основних засобів виробництва за доступними цінами та на умовах лізингу. Підготовка у профільних ВНЗ висококваліфікованих спеціалістів із знанням технологій та економіки ведення ефективного рибиництва. Реалізація запропонованих заходів сприятиме розвитку виробництва продукції рибиництва в Україні, підвищенню конкурентоспроможності рибних господарств та зниженню залежності від імпорту продовольчого сектору економіки.

Ключові слова: аквакультура, риба, виробництво, розвиток, імпорт, підприємство, ефективність, ринок, фонд споживання.

Состояние и перспективы развития аквакультуры в Украине

В.А. Чемерис, В.И. Душка, В.Л. Максим
chemerus64@gmail.com, dushka.vitaliy@gmail.com

Львовский национальный университет ветеринарной медицины и биотехнологий имени С.З. Гжицкого,
ул. Пекарская, 50, г. Львов, 79010, Украина

Важной составляющей в обеспечении продовольственной безопасности Украины является развитие интенсивной аквакультуры. В статье представлены результаты исследования состояния и основных перспектив развития отрасли рыбоводства. По результатам исследования установлено, что рыбная отрасль в Украине находится в кризисном состоянии. По 2013 – 2015 гг. Размер вылова рыбы из-за негативных экономических процессов, связанных с потерей значительной части рыболовного флота и морского шельфа, сократился в 2 раза. Доля импортной продукции в структуре фонда потребления рыбы 2015 г. составила около 80% на сумму более 290 млн. долл. Украина обладает достаточным ресурсным потенциалом для развития аквакультуры, на базе которого необходимо увеличивать объемы выращивания и вылова товарной рыбы с целью обеспечения потребителей продукцией отечественного производства. Для развития аквакультуры в Украине необ-

Citation:

Chemerus, V., Dushka, V., Maksym, V. (2016). State and perspectives of development the aquaculture in Ukraine. *Scientific Messenger LNUVMBT named after S.Z. Gzhytskyj*, 18, 2(69), 169–175.

ходимо реализовать комплекс мероприятий по восстановлению ресурсного и производственного потенциала рыбной отрасли. Создание благоприятной экономической среды для привлечения инвестиций в реализацию новейших инновационных технологий интенсивного выращивания рыбы в прудах, реках, бассейнах и садках. Наличие растущего потребительского спроса на пресноводные виды рыб, на выращивании которых и базируется не раскрыт потенциал аквакультуры во внутренних водоемах. Развитие сбытовой инфраструктуры, обеспечение льготного целевого кредитования предприятий рыбной отрасли на обновление основных производственных средств и восстановления водных объектов пригодных для выращивания рыбы. Содействие установлению интеграционных процессов между предприятиями рыбной отрасли и хозяйствами отраслей растениеводства, животноводства пищевой промышленности, обеспечивающих сырьевыми ресурсами развитие аквакультуры в Украине. Предоставление государственных заказов машиностроительным предприятиям для обеспечения основных средств производства по доступным ценам и на условиях финансового лизинга. Подготовка в профильных вузах высококвалифицированных специалистов со знанием технологии и экономики ведения эффективного рыбоводства. Реализация предложенных мероприятий будет способствовать развитию производства продукции рыбоводства в Украине, повышению конкурентоспособности рыбных хозяйств и снижению зависимости от импорта продовольственного сектора экономики.

Ключевые слова: аквакультура, рыба, производство, развитие, импорт, предприятие, эффективность, рынок, фонд потребления.

State and perspectives of development the aquaculture in Ukraine

V. Chemerus, V. Dushka, V. Maksym
chemerus64@gmail.com, dushka.vitaliy@gmail.com

Lviv national university of veterinary medicine and biotechnologies named after S. Gzhytskyj,
Pekarska Str., 50, Lviv, 79010, Ukraine

An important component in providing the food safety in Ukraine is development of intensive aquaculture. The results of examination the state and main perspectives of development the fish industry are presented in the article. Based on the results of the conducted research, it is established that the fishy industry is in the crisis state. Amount of fish caught during the 2013–2015 shortened by 2 times, due to negative economic processes related to loss of main part of fishing feet and marine shelf. The percentage of imported production in the structure of consumption fund of fish was roughly 80% in 2015 at the amount of \$290 million. Ukraine has quite big resource potential for aquaculture's development that should be a base for increasing amounts of growing and catching the commodity fish in order to ensure the consumer needs by the national products. In order to develop the aquaculture in Ukraine, it is necessary to realize the package of actions for recovering the resource and manufacturing potential of the fish industry. These actions, among others, include creation of favorable economic environment for attraction investments in implementation of new innovative technologies of intensive cultivation of fish in ponds, rivers, pools and gardens. Existence of the growing consumer demand for freshwater kinds of fish, in cultivation of which is mainly based on not disclosed the potential of aquaculture in inland waters.

The development of marketing infrastructure, providing concessional target lending of the fish industry enterprises on renewal of the fixed assets and restoration water objects available for fish growing.

Facilitate the integration processes between enterprises of the fishing industry and household sectors of crop, livestock food industry, which provide raw materials for aquaculture development in Ukraine.

Providing state orders for machine–building enterprises to ensure fixed assets at reasonable prices and on terms of financial leasing. Training of highly–qualified professionals in the specialized institutions with knowledge of technology and economics of doing an efficient pisciculture. Implementation of the proposed actions will contribute to the development of fish production in Ukraine, enhance the competitiveness of fish farming and reduce dependence on imported food sector.

Key words: Aquaculture, fish, production, development, import, enterprise, efficiency, market, consumption fund.

Вступ

Аквакультура є однією із найбільш перспективних та водночас недооцінених сфер господарської діяльності в АПК України, яка при раціональному використанні водних ресурсів здатна у короткі терміни забезпечити споживачів рибою та рибною продукцією широкого асортименту. Однак, незважаючи на важливість розвитку аквакультури, рівень забезпеченості рибною продукцією вітчизняного виробництва критично низький та не відповідає обґрунтованим нормам споживання. Відповідно набуває значної актуальності дослідження перспективних напрямів розвитку інтенсивного рибництва та реалізації економічного потенціалу галузі.

Актуальність теми. Основні проблеми розвитку галузі рибництва в Україні досліджені у працях вітчизняних економістів: П.П. Борщевського, Н.М. Вдовенко, Ю.В. Кернасюка, Н.І. Смирнюка, І.І. Грициняка

та інших вчених. Однак для аквакультури України в останні роки характерні кризові явища, які обумовлені різким спадом вирощування та вилову риби, зростанням реалізаційних цін та значним скороченням фонду споживання. Вирішення зазначених проблемних питань потребує нового підходу до визначення основних перспективних напрямів розвитку аквакультури в Україні.

Метою статті є дослідження фактичного стану та обґрунтування перспективних напрямів розвитку аквакультури в Україні. Для реалізації поставленої мети необхідно визначити динаміку обсягів вирощування та вилову риби в Україні, проаналізувати вартісні показники розвитку аквакультури, встановити та обґрунтувати основні перспективні напрями розвитку інтенсивної аквакультури для забезпечення вітчизняного споживчого ринку конкурентоспроможною продукцією рибництва.

Матеріали і методи дослідження

Основними матеріалами, які досліджуються у статті є Закони України та інші нормативно-правові документи, пов'язані з аквакультурою та зокрема рибним господарством, статистичні дані та наукові праці вчених економістів, присвячені розвитку рибної галузі України. В процесі дослідження використовувалися наступні методи: монографічний, розрахунково-конструктивний, балансовий, статистичний аналіз, дедуктивний.

Результати та їх обговорення

Вирощування риби дозволяє на відносно незначній площі одержувати високий рівень рентабельності для підприємства при мінімальному залученні матеріально-технічних, сировинних та трудових ресурсів порівняно з іншими галузями агропродовольчого комплексу. Однак одним з головних стримуючих чинників розвитку галузі є відносно тривалий період виробничого циклу, який становить в середньому 3–4 роки від вирощування личинок до вилову товарної риби.

Рибному господарству традиційно належить важлива роль у забезпеченні продовольчої безпеки в багатьох країнах світу й підтриманні зайнятості населення та його добробуту, тоді як сам рибний промисел формує досить вагому частку грошових надходжень і доходів, у тому числі податків та зборів. Останніми роками у зв'язку зі значним зменшенням у світовому океані запасів риби, а відповідно й обсягів її вилову, все більшого поширення набуває розвиток різних форм аквакультури. Рибництво є однією з небагатьох галузей вітчизняної економіки, яка забезпечує не лише продовольчу безпеку держави, але й дозволяє диверсифікувати агробізнес і підвищити дохідність його ведення при порівняно незначних поча-

ткових інвестиціях та гарантованому ринку збуту (Kernasiuk, 2014).

На відміну від тваринництва, рибодобувна промисловість, у силу її специфіки, могла б швидко і в значних обсягах збільшити продовольчі ресурси країни в результаті зростання чисельності й удосконалення матеріально-технічної бази рибодобувного флоту (Borshchevskiy et al., 2003).

Законом України «Про аквакультуру» встановлено, що аквакультура (рибництво) – сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-плеїнної роботи, інтродукції, переселення, акліматизації та реакліматизації гідробіонтів, поповнення запасів водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття, а також надання рекреаційних послуг. Інтенсивна форма аквакультури розглядається, як організаційно-технологічна форма рибогосподарської діяльності у сфері аквакультури, за якої вирощування об'єктів аквакультури здійснюється з ущільнених посадок з інтенсивною штучною годівлею комбікормами, збалансованими за складом відповідно до біологічних потреб конкретних гідробіонтів, та іншими кормами з високою поживністю.

За даними державного комітету статистики України, за 2015 рік було добуто всього 88,55 тис. т водних біоресурсів, з яких 43,5% у внутрішніх водоймах (табл. 1). Обсяг вилову риби у внутрішніх водоймах в порівнянні з минулим роком скоротився на 3%. Зокрема, у 2015 р. в ставах було виловлено риби на 12,2% менше ніж у 2014 р. Із втратою частини морського риболовецького флоту у 2013 р., рибний промисел в економічних зонах інших держав скоротився вдвічі.

Таблиця 1

Добування водних біоресурсів у 2015 році*

Показник	Обсяг добування		Структура добування, у % до загального обсягу	
	т	2015 у % до 2014	2014	2015
Добуто водних біоресурсів – усього	88552	97,0	100,0	100,0
у тому числі:				
у внутрішніх водних об'єктах	38507	97,2	43,4	43,5
з них:				
у прісноводних водоймах – усього	37317	95,5	42,8	42,1
в озерах	2749	96,1	3,1	3,1
у річках	1804	124,1	1,6	2,0
у водосховищах	11104	109,7	11,1	12,5
у ставах та інших водних об'єктах	21660	87,8	27,0	24,5
у виключній (морській) економічній зоні України	34205	154,2	24,3	38,6
у виключних (морських) економічних зонах інших держав та у відкритому морі	15840	53,8	32,3	17,9

*Джерело: складено на основі [3].

Річний фонд споживання риби та рибних продуктів в Україні знизився за 2013 – 2015 рр. майже на 300 тис. т. Так, у 2015 р. рівень споживання риби на одну особу в рік склав всього 8,6 кг, що на 22,5% менше ніж у 2014 р., що зумовлено низькою купівельною

спроможністю населення через зростання цін на рибу та падіння реальних доходів більшості громадян держави (Рис.1).

Кризовий стан рибної галузі зумовлений, насамперед, швидкими темпами морального та фізичного

зношення основних фондів підприємств, погіршенням технічного стану обладнання на рибопереробних підприємствах, модернізація якого відбувається дуже низькими темпами, використанням застарілих технологій, значним дефіцитом потужностей з базової переробки риби, що в свою чергу призводить до недостатнього використання сировини, погіршення якості рибної продукції, яка не завжди відповідає міжнародним стандартам, недостатнього використання відходів основного виробництва.

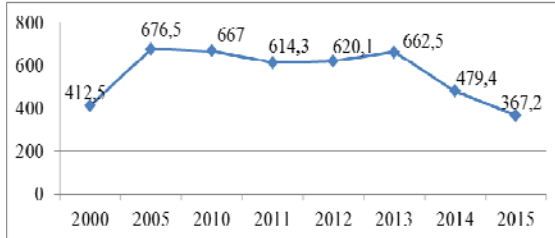

Рис. 1. Фонд споживання риби та рибних продуктів в Україні, тис. т.*

*Джерело: складено на основі (Добування водних біоресурсів за 2015 рік : Статистичний бюлетень).

Україна володіє значним потенціалом розвитку аквакультури, який недооцінений та нереалізований на хвилі стагнаційних процесів, що відбулися в економіці. У структурі видобутку водних біоресурсів 83% – це риба, решта ракоподібні та молюски. Понад 50% всього обсягу добутих водних біоресурсів припадає на дві області – Запорізьку та Одеську. Найменш розвинений риболовецький промисел у західних та північних областях, де відсутні відповідні природні умови в якості доступу до великих водних об'єктів (морів, великих річок, водосховищ, озер), які є у південних та центральних областях (Рис. 2).

В Україні частка обсягу вилову прісноводної та морської риби у 2015 р. становили 52 та 48% відповідно. Добування прісноводної риби за 2015 р скоротилося на 4,5% у порівнянні з 2014 р., та склало всього 37,3 тис. т, або менше 1 кг на одну особу в рік. Найбільша частка вилову прісноводної риби припадає на Черкаську (15,7%) та Одеську (13,2%) області (Рис. 3).

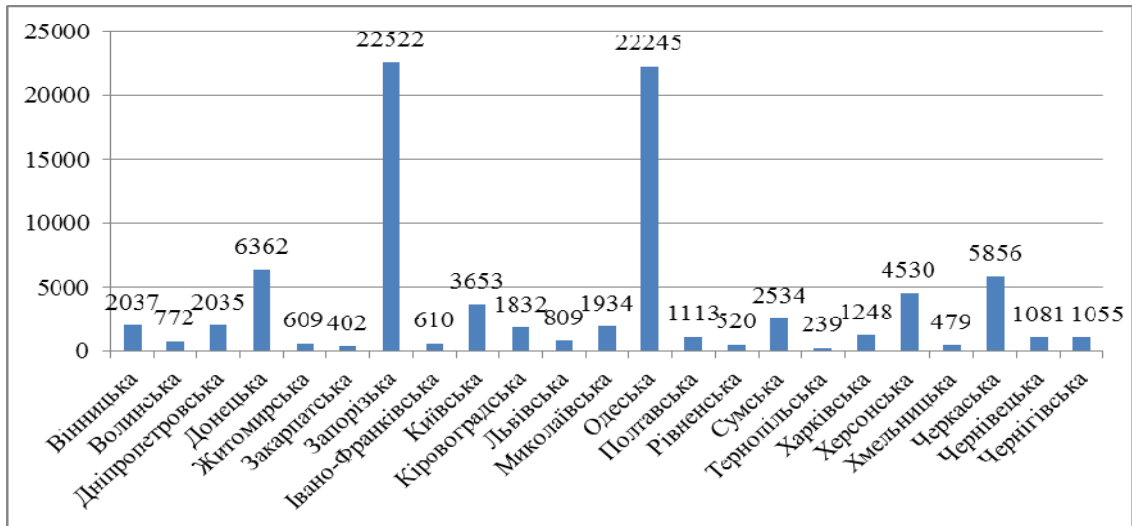

Рис. 2. Добування водних біоресурсів за рибогосподарськими водними об'єктами, 2015 р., т.*

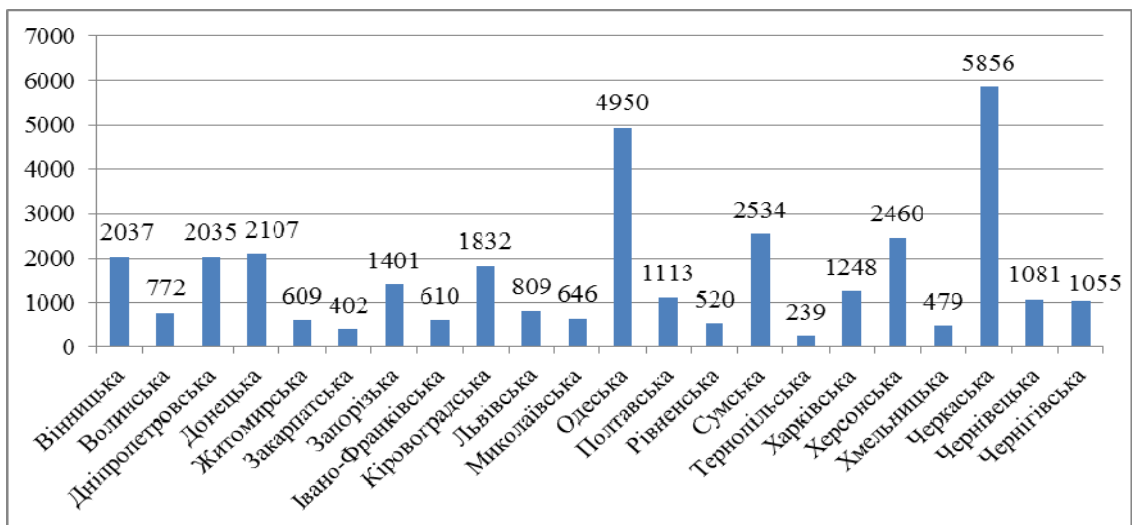

Рис. 3. Добування водних біоресурсів у прісноводних водоймах за областями України, 2015 р., т.*

*Джерело: складено на основі (Добування водних біоресурсів за 2015 рік : Статистичний бюлетень)

Рівень забезпеченості рибою та рибною продукцією внутрішніх споживчих потреб на основі власного видобутку становить лише 25%, або 2 кг на одного жителя в рік, що безумовно є недостатнім та таким, що не відповідає науково обґрунтованим нормам. Для забезпечення внутрішнім виловом риби споживчих потреб населення України, необхідно збільшити обсяги вирощування та вилову у 10 раз, що неможливо без раціонального використання об'єктів водного фонду та розвитку на цій основі високотехнологічної аквакультури.

Понад 80% від усієї морської риби, яка виловлена риболовецькими підприємствами, припадає на бичка (Рис. 4). Загалом обсяг вилову морської та океанічної риби у 2015 р. скоротився на 37% відносно 2014 р. та становив всього 22,9 тис. т на суму 135,3 млн. грн.

До 2013 р. на першому місці за обсягами вилову риби була хамса, однак із втратою частини морського шельфу та риболовецьких суден, які здійснювали вилов риби у морських економічних зонах, її частка знизилася до 6%, що становило всього 1244 тонн. Також відбулися зміни у структурі вартості виловленої морської та океанічної риби (Рис. 5).

Понад 70% усієї вартості виловленої морської та океанічної риби становить бичок, середня вартість якого не перевищувала 5200 грн. за тону. Сукупна вартість виловленої хамси становила 15799,4 тис. грн., або 14% від вартості виловленої морської риби. Структура вилову прісноводної риби наведена на (Рис. 6).

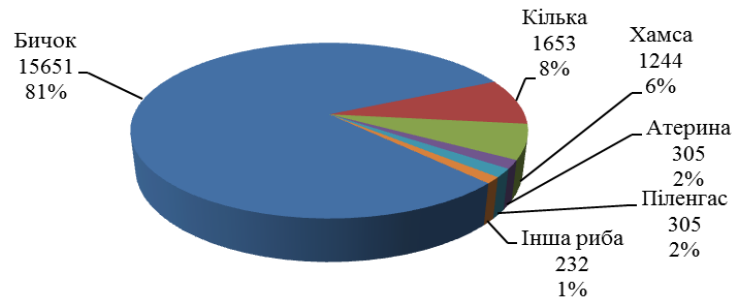

Рис. 4. Структура обсягу вилову океанічної та морської риби за основними видами, 2015 р., %*

*Джерело: складено на основі (Добування водних біоресурсів за 2015 рік : Статистичний бюлетень)

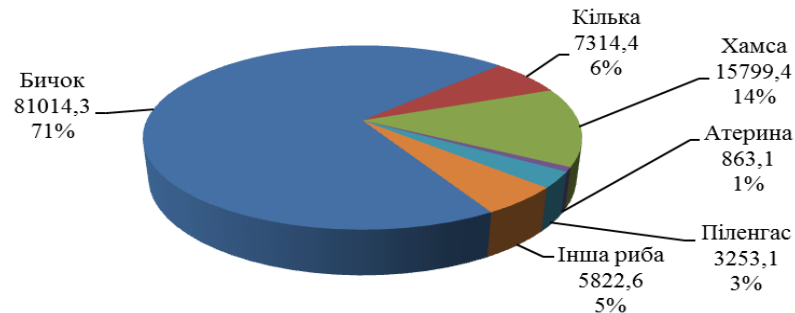

Рис. 5. Структура вартості виловленої морської та океанічної риби за видами, 2015 р., %*

*Джерело: складено на основі (Добування водних біоресурсів за 2015 рік : Статистичний бюлетень)

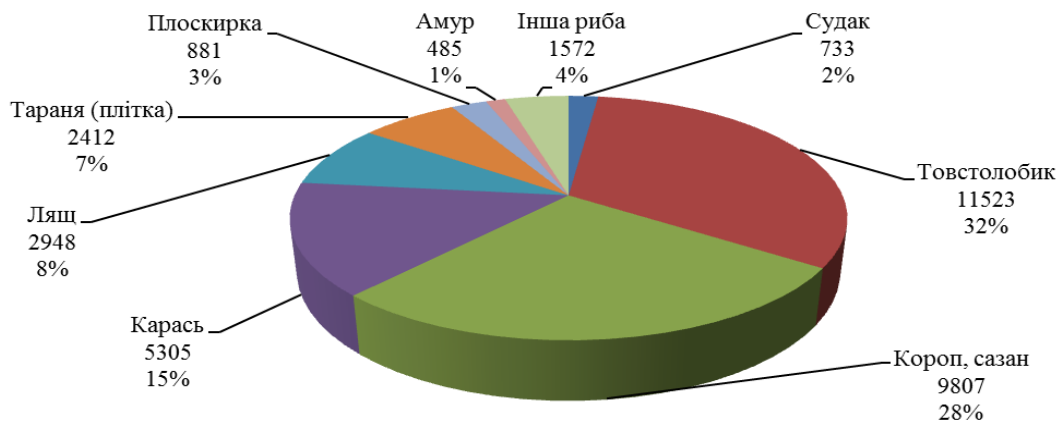

Рис. 6. Структура вилову прісноводної риби за видами, 2015 р., %*

*Джерело: складено на основі (Добування водних біоресурсів за 2015 рік : Статистичний бюлетень)

У 2015 р. відбулося збільшення обсягу вилову прісноводної риби на 8%. При цьому, найбільшу частку від обсягу вилову становив товстолобик, що є цілком характерним явищем для випасної аквакультури, яка стала переважати у значній частині рибогосподарських підприємствах України. Коропа у 2015 р виловле-

но всього 9,8 тис. т, що становить 28% від валового обсягу добутої прісноводної риби. Враховуючи інфляційне зростання реалізаційних цін на рибу, вартість виловленої товарної прісноводної риби зросла на третину та становила 603 млн. грн., з яких 45% припадає на коропа (Рис. 7).

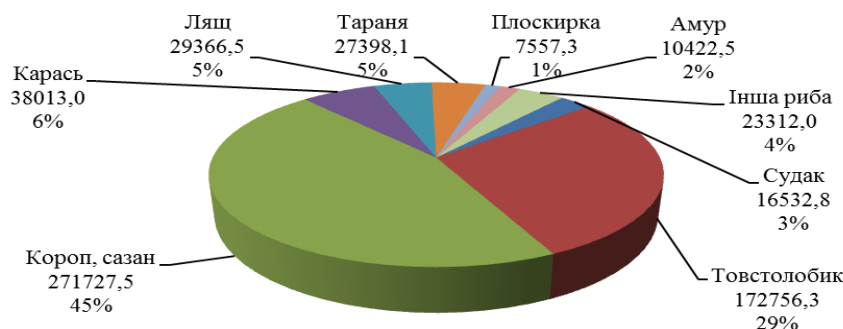

Рис. 7. Структура вартості виловленої прісноводної риби за основними видами, 2015 р., %*

*Джерело: складено на основі (Добування водних біоресурсів за 2015 рік : Статистичний бюлетень)

Ринок рибної продукції в Україні на 60 – 70% формується на основі імпоротної сировини, що негативно впливає на продовольчу безпеку. Також слід зазначити, що проблема криється в структурі споживання риби населенням країни, у якій частка прісноводних риб, що вирощуються вітчизняними господарствами не перевищує 12%, а морської не покривається повною мірою виловом риболовецьким флотом у морських економічних зонах України та інших держав, тому імпортується для задоволення внутрішнього попиту. Проблема розвитку аквакультури України є фундаментальною і криється у структурі споживання населенням риби, яка є наслідком самої культури споживання. Так, зміна культури споживання на користь прісноводних риб, які вирощуються українськими підприємствами та виловлюються у внутрішніх водоймах спроможна змінити баланс риби та рибної продукції та сприяти скороченню імпорту, абсолютна більшість якого припадає на морські види риб. Суть даної гіпотези полягає у зміні структури попиту споживачів на користь таких видів риб, як коропа, амур, товстолобик, лящ, сом тощо, обсяги вирощування та вилову яких можуть бути суттєво збільшені за 3–4 роки рибогосподарськими підприємствами для забезпечення рибною продукцією населення та забезпечення продовольчої безпеки за даним важливим продуктом харчування. Традиційне формування вітчизняного ринку рибної продукції на основі імпоротної сировини є відображенням споживчих звичок українських покупців, що обходиться щорічно у 290 млн. дол. США негативного торгівельного сальдо для економіки України лише за даною товарною групою. Необхідно впроваджувати активну інформаційну політику, націлену на зміну споживчих уподобань покупців з метою зміни структури споживання риби на користь прісноводних видів, які вирощуються та виловлюються вітчизняними рибогосподарськими підприємствами. Підвищення попиту на такі важливі у рибному промислі види риб як коропа, товстолобик, білий амур, лин, лящ тощо, сприятиме активному

розвитку рибництва у внутрішніх водоймах та частково скоротить обсяги імпорту. Забезпечення зростання обсягів вирощування та вилову риб повинно ґрунтуватися на впровадженні комплексної державної програми розвитку аквакультури із залученням усіх наявних водних, матеріально-технічних та сировинних ресурсів.

Для розвитку аквакультури в Україні необхідна наявність двох основних передумов. Перша – це зростаючий споживчий попит на прісноводні види риб, на вирощуванні яких в основному ґрунтується не розкритий потенціал рибного промислу у внутрішніх водоймах. Друга – реалізація комплексу заходів щодо відновлення ресурсного та виробничого потенціалу рибної галузі. Зокрема, слід відмітити доцільність створення сприятливого економічного середовища для залучення інвестицій у впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій інтенсивного ставового, садкового, річкового та басейнового рибництва. При цьому потрібно: прийняття державної цільової програми, для забезпечення пільгового кредитування рибогосподарських підприємств з метою оновлення матеріально-технічної бази, відновлення водних об'єктів та гідротехнічних споруд; розвиток збутової інфраструктури, спрямованої на реалізацію продукції за прямим каналом від виробника до споживача для більш вагомшого впливу підприємств на ціну реалізації, що в результаті сприятиме зниженню споживчих цін на рибу для населення.

Також варто реалізовувати державну політику у сфері надання державних замовлень машинобудівним підприємствам для забезпечення основних засобів виробництва за доступними цінами та на умовах лізингу. Підготовка у профільних ВНЗ висококваліфікованих спеціалістів із знанням технології та економіки ведення ефективного рибництва.

Крім того доцільна розробка та апробація ряду економіко-математичних моделей аналізу і прогнозування діяльності рибогосподарського комплексу для ефективного управління виробництвом, формування

запасів та регулювання ринку риби загалом (Vdovenko, 2010).

Ключовий акцент повинен бути поставлений на сприяння розвитку саме інтенсивної, а не випасної аквакультури із забезпеченням доступу рибних господарств до відносно недорогих відходів виробництва підприємств галузей рослинництва і тваринництва, а також зернопереробної, оліє-жирової, м'ясопереробної промисловостей, шляхом формування взаємовигідних інтеграційних зв'язків між ними.

Важливою проблемою у рибній галузі України є встановлення ринкових правил гри та боротьба із незаконним виловом риби, нелегальним збутом рибної продукції з ухилянням від сплати податків недобросовісних підприємців, які часто приховують реальні масштаби своєї господарської діяльності.

Висновки

Рибна галузь України перебуває у кризовому стані. За 2013–2015 рр. обсяг вилову риби скоротився вдвічі. Вітчизняна аквакультура забезпечує внутрішні споживчі потреби у рибі лише на 20%, або 2 кг у розрахунку на одного жителя в рік. Відповідно близько 300 тис. т імпортової рибної продукції на суму 290 млн. дол. США у 2015 р покрили нестачу власного виробництва. З метою сприяння розвитку інтенсивного рибництва в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів, зокрема: відновлення ресурсного та виробничого потенціалу рибної галузі, шляхом створення сприятливого економічного середовища для залучення інвестицій у впровадження інноваційних технологій інтенсивної аквакультури ставового, садкового, річкового та басейнового типів; розвитку збутової інфраструктури; забезпеченню пільгового цільового кредитування підприємств рибної галузі на оновлення основних виробничих засобів та відновлення водних об'єктів придатних для вирощування гідробіонтів; встановлення інтеграційних процесів між господарствами рибної галузі та господарюючими суб'єктами галузей рослинництва, тваринництва та

підприємствами харчової промисловості, які сприяють розвитку аквакультури в Україні.

Перспективи подальших досліджень. Діюча Державна цільова економічна програма розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки не досягла визначених критеріїв її ефективності та головної мети, а саме щодо створення сприятливих умов для забезпечення розвитку рибного господарства та його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках, для задоволення потреби населення України у рибній продукції відповідно до науково обґрунтованих норм споживання, які становлять 20 кг риби на одну особу за рік. Відповідно значної актуальності набувають подальші дослідження основних чинників розвитку рибогосподарських підприємств з метою економічного обґрунтування впровадження заходів та пропозицій, які дозволять вивести з кризи українську аквакультуру та сприятимуть її інтенсивному зростанню.

Бібліографічні посилання

- Borshchevskiy, P.P., Stasyshen, M.S., Alesina, N.V. (2003). Stratehichni problemy rozvytku rybnoho hospodarstva Ukrainy. Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo): nauk. zhur. K.: NAU. 1–2, 371–387 (in Ukrainian).
- Vdovenko, N.M. (2010). Suchasnyi stan ta napriamy rozvytku rybnoho hospodarstva v Ukraini. Vdovenko. Ekonomika APK. 3, 15–20 (in Ukrainian).
- Kernasiuk, Iu.V. (2014). Rybnystvo: potentsial ye! Ahrobiznes. 11(282) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/archive.html?func=show_edition&id=107 (in Ukrainian).
- Smyrniuk, N.I., Buriak, I.V., Tovstenko, L.V., Chernik, V.V. (2009). Suchasnyi stan vyrobnytstva rybnoi produktsii v Ukraini. Rybohospodarska nauka Ukrainy. 4, 109–116 (in Ukrainian).